

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

-

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

-

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Heta-liitto ei kannata hallituksen suunnittelemaa leikkauksia - osa-aikatyön tekemistä ei pidä vaikeuttaa

Heta-liitto on huolestunut hallitusohjelman linjauksista, joilla vaikeutetaan osa-aikatyötä tekevien työntekijöiden asemaa muun muassa poistamalla työttömyysturvan suojaosat. Henkilökohtaisessa avussa työskentelee paljon osa-aikaisia työntekijöitä. Leikkaukset kohdistuisivat monin tavoin myös vammaisiin henkilöihin, sillä vammaiset henkilöt saattavat usein tehdä työtä osa-aikaisesti. Muutokset vaikeuttaisivat henkilökohtaisen avun alan tilannetta, ja ne voivat pahentaa koko sosiaali- ja terveysalan työvoimapulaa.

Vammaisten henkilökohtaisessa avussa on paljon osa-aikaisia työsuhteita, sillä henkilökohtaista apua myönnetään usein vähemmän kuin 40 tuntia viikossa. Esimerkiksi suurten kaupunkien vuoden 2020 (ns. Kuusikkokunnat) tilastosta ilmenee, että 77,5 %:lla asiakkaista henkilökohtaista apua oli myönnetty alle 20 tuntia viikossa. Henkilökohtainen avustaja saattaa työskennellä usealle työnantajalle, ja työaikojen yhteensovittaminen ei aina ole mahdollista. Työnantajan työvoiman tarve voi myös vaihdella, eikä työtä ole aina välttämättä tarjolla samaa määrää esimerkiksi viikoittain.

Henkilökohtaisen avun työssä ei lähtökohtaisesti vaadita tiettyä koulutusta, minkä vuoksi ala tarjoaa työmahdollisuuksia esimerkiksi opiskelijoille, osatyökykyisille ja maahanmuuttajille. Ala tarjoaa väylän maahanmuuttajien työllistymiseen, kotoutumiseen ja suomen kielen oppimisen tukemiseen, sillä alan työ on usein yhdistettävissä esimerkiksi suomen kielen opintoihin.

Työn vastaanottamista ei pidä vaikeuttaa

Hallitusohjelmassa on sovittu työttömyysturvan suojaosien poistosta. Nykyisin työttömyysturvan saaja voi ansaita 300 euroa ilman, että palkka tai yritystulo vaikuttaa päivärahaan. Lisäksi hallitusohjelman mukaan yleisestä asumistuesta poistetaan 300 euron ansiotulovähennys, ja asumistukeen tulisi myös muita leikkauksia. Moni vammaisen henkilö on yleisen asumistuen piirissä, eli leikkaukset kohdistuisivat myös heihin.

Jos pienikin palkkatulo vaikuttaa päivärahaan ja asumistukeen, syntyy voimakas kannustinloukku. Työntekijän kannalta on riski ottaa vastaan esimerkiksi lyhyt sijaisuus, jos se aiheuttaa byrokraattisia ongelmia. Tämä vaikeuttaa sopivan henkilökohtaisen avustajan löytämistä. Työn vastaanottamista pitää helpottaa, ei vaikeuttaa entisestään.

Hallitusohjelman toimilla voi olla kokonaisuutena jyrkkiä ja hallitsemattomia seurauksia, sillä samaan aikaan tavoitellaan leikkauksia useisiin eri etuuksiin. Lapsikorotuksen poistaminen työttömiltä vaikeuttaa perheellisten osa-aikaisten työntekijöiden tilannetta. Työttömyysturvan ns. euroistaminen voi tarkoittaa, että osa-aikaisesta työstä olisi jatkossa vaikeampi saada oikeus ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan.

Nämä toimet ovat ristiriidassa sen kanssa, että hallitus tavoittelee esimerkiksi osatyökykyisten työllistymistä. Samoin toimet vaikeuttavat perhe-elämän ja työn yhdistämistä. Henkilökohtainen apu on alana naisvaltainen, ja alalla on osa-aikaisia työntekijöitä, jotka eivät voi työkyvyn puolesta tehdä täyttä työaika. Työntekijä voi myös asua seudulla, jossa ei ole hyviä mahdollisuuksia löytää sopivaa lisätyötä. On uhka, että hallitus luo toimilla uusia byrokraattisia esteitä, jotka ajavat työntekijöitä pois alalta tai jopa työelämästä kokonaan.

Tällaiset työmarkkinoiden nopeat muutokset olisivat riski vammaisten palveluille. Henkilökohtaisessa avussa on jo pulaa työntekijöistä varsinkin sijaisuuksiin. Mikäli henkilökohtaista apua ei saada toteutumaan, voidaan joutua turvautumaan raskaampiin palveluihin. Näissä tehtävissä tarvitaan usein koulutettua työvoimaa, mikä lisää sote-alan koulutetun työvoiman kysyntää. Näistä syistä myös kattava vammaisvaikutusten arviointi on välttämätöntä tämän tyyppisiä toimia harkittaessa.

Aatelo Maija
Heta - Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry

Weckman Elisa
Heta - Henkilökohtaisten Avustajien Työntekijöiden Liitto ry